

ВІДГУК

**офіційного опонента, кандидата педагогічних наук, доцента
Світлани Вікторівни Королюк на дисертацію Інни Анатоліївни Наумчук
«Розвиток професійної культури керівника позашкільного навчального
закладу в системі післядипломної педагогічної освіти»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти**

Актуальність теми дисертаційного дослідження сумніву не викликає, оскільки вимоги, що ставлять сьогодні Закон України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», Концепція нової української школи тощо, потребують оновлення методів управління, підходів до розвитку сучасного закладу освіти, що, в свою чергу, вимагає від керівників освітніх закладів, у тому числі позашкільних, підвищення власного рівня професійної культури.

Не можна не погодитись із І. А. Наумчук, що потребу у професійно підготовлених, конкурентоспроможних фахівцях, здатних забезпечити розвиток позашкільного навчального закладу відповідно до сучасних умов значною мірою може розв'язати система післядипломної педагогічної освіти.

Своєчасність даного дослідження підтверджується й певними суперечностями, виявленими авторкою дисертаційної роботи між вимогами, що висуваються суспільством до професійної культури сучасного керівника позашкільного навчального закладу, та відсутністю цілісної системи діяльності, яка забезпечила б належний рівень її розвитку в умовах андрагогічного циклу; між інтегративною природою професійної культури керівника позашкільного навчального закладу як освітньої установи та відсутністю відповідного науково-методичного забезпечення і технологій процесу її розвитку в системі післядипломної педагогічної освіти; між потребою оцінювати рівень сформованості професійної культури керівника закладу позашкільної освіти для організації його безперервної освіти та недостатністю і недосконалістю діагностичного інструментарію.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основні положення дисертації Наумчук І. А. є науково виваженими. До авторського розробку належать постановка наукових завдань та розробка теоретичних і практичних аспектів їх вирішення. Методичний апарат роботи містить теоретичні, емпіричні та статистичні складові, що сприяло всебічному вивченню об'єкта наукового інтересу автора та підтвердженню достовірності отриманих результатів. Висновки до розділів та загальні висновки є обґрунтованими, відтворюють процес поступового виконання завдань дослідження з реалізації його мети.

Вибір методів є адекватним меті та завданням дисертаційного дослідження. Використання теоретичних методів: вивчення та системний аналіз наукової літератури для визначення понятійно-категоріального апарату дисертації, визначення ступеня теоретичної та практичної розробленості досліджуваної проблеми; узагальнення і систематизація науково-теоретичних положень для розкриття сутності, структури, особливостей розвитку професійної культури керівника закладу позашкільної освіти; аналіз нормативно-правових документів, навчальних планів і робочих програм з метою вивчення змісту післядипломної освіти керівника закладу позашкільної освіти та визначення шляхів їх удосконалення; метод сходження від абстрактного до конкретного, які дали змогу визначити та узагальнити підходи і способи вирішення проблеми розвитку професійної культури керівника позашкільного навчального закладу у системі післядипломної освіти; *емпіричних*: спостереження, бесіда, опитування, анкетування, тестування дозволили розробити критерії, визначити рівні сформованості професійної культури керівників закладів позашкільної освіти; метод педагогічного моделювання сприяв створенню моделі розвитку професійної культури керівника закладу позашкільної освіти; констатувальний і формувальний експерименти дали змогу перевірити результативність досягнення поставленої мети і завдань; *статистичних*:

методи математичної статистики, виявлення статистичних залежностей, графічне зображення результатів дозволили перевірити результативність упровадження розробленої моделі, динаміки розвитку професійної культури керівників закладів позашкільної освіти, сприяли уточненню висновків та основних теоретичних положень.

Наукова новизна результатів дослідження. Ознайомлення з дисертацією І. А. Наумчук дозволяє констатувати, що дослідження становить вагомий науковий внесок у педагогічну науку щодо розвитку професійної культури керівника позашкільного навчального закладу в системі післядипломної педагогічної освіти. Новизна дисертаційного дослідження полягає у тому, що: уперше теоретично обґрунтовано, розроблено, апробовано модель розвитку професійної культури керівника закладу позашкільної освіти в системі післядипломної педагогічної освіти, обґрунтовано, експериментально перевірено технологію впровадження моделі, визначено критерії, показники, рівні сформованості професійної культури керівника закладу позашкільної освіти, розроблено відповідний діагностичний інструментарій для їх вимірювання.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у виробленні методичних рекомендацій з розвитку професійної культури керівника позашкільного навчального закладу, розробці й упровадженні в освітній процес післядипломної педагогічної освіти керівників позашкільних навчальних закладів персоніфікованої програми та авторського спецкурсу «Розвиток професійної культури керівника позашкільного навчального закладу засобами формальної, неформальної та інформальної освіти».

Повнота викладу наукових положень, висновків і результатів дисертаційного дослідження. Основні теоретичні положення й висновки дисертаційного дослідження відображено у 21 публікації автора, з них 17 написано одноосібно, серед яких 6 статей у наукових фахових виданнях, 2 статті у виданнях, що входять до наукометричних баз, 2 статті у наукових іноземних виданнях.

Основні положення апробовано під час міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, форумів, міжрегіональних засідань кафедр.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації. Автореферат за структурою та оформленням відповідає діючим вимогам і повністю відображає основні положення, зміст, результати й висновки дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України «Теоретичні та методичні засади моделювання фахової компетентності керівників закладів освіти», державний реєстраційний № 0106U002462.

Тему дисертаційної роботи затверджено вченою радою Університету менеджменту освіти НАПН України (протокол № 9 від 16.12.2009 р.) та зареєстровано Міжвідомчою радою з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 2 від 30.03.2010 р.).

Оцінка основного змісту дисертації та її структури. Структура дисертації є чіткою й логічною. Збалансованим є зміст трьох розділів дисертації, що відповідає вимогам до дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктора філософії).

У першому розділі «**Розвиток професійної культури керівника позашкільного навчального закладу як проблема педагогічної науки і практики**» здійснено наукову рефлексію досліджуваної проблеми; схарактеризовано понятійний апарат; з'ясовано особливості теорії і практики розвитку професійної культури керівника позашкільного навчального закладу (ПНЗ) у післядипломній педагогічній освіті.

Запропоновано авторське тлумачення дефініції «професійна культура керівника позашкільного навчального закладу», під якою розуміється ступінь засвоєння і вияву керівником системи суспільно-професійних цінностей,

компетентностей та ідеалів, сформованих у процесі професійної соціалізації, та які характеризують якісний рівень його професійної діяльності.

Наведено результати констатувального експерименту, в ході якого ідентифіковано позитивні тенденції у розвитку професійної культури керівників ПНЗ обласними інститутами післядипломної педагогічної освіти і районними/міськими методичними кабінетами, а також виявлено типові обмеження, якими є відсутність науково обґрунтованої цілеспрямованої моделі розвитку професійної культури керівника ПНЗ відповідно до сучасних вимог.

Виокремлено та обґрунтовано когнітивний, емоційно-ціннісний, інформаційно-цифровий, рефлексійний критерії, за якими проводилося вивчення та науковий аналіз практичного стану досліджуваної проблеми, і які розкривають зміст та структуру професійної культури керівника ПНЗ.

Здійснено оцінювання рівня сформованості професійної культури керівників ПНЗ на початок експерименту за розробленим діагностичним інструментарієм. Схарактеризовано для визначення ступеню розвитку показників рівні сформованості професійної культури керівника ПНЗ.

У другому розділі **«Наукові та технологічні засади моделі розвитку професійної культури керівника позашкільного навчального закладу в умовах післядипломної педагогічної освіти»** розроблено концептуальні засади моделі розвитку професійної культури керівника ПНЗ у післядипломній педагогічній освіті, подано характеристику основних структурних компонентів, організаційно-педагогічних умов її ефективної реалізації; створено технологію впровадження моделі, яка є системою логічно обґрунтованих операцій, спрямованих на досягнення діагностично заданої цілі.

Авторкою представлена розроблена модель, яка обумовлена методологією системного, діяльнісного, особистісно орієнтованого, компетентнісного, аксіологічного, контекстного підходів та містить

концептуально-цільовий, контентнісний, функціональний, оцінно-результативний компоненти (с.104).

В дослідженні виокремлено організаційно-педагогічні умови розвитку професійної культури керівника ПНЗ, серед яких персоніфікована програма, інноваційне освітнє середовище, технологія розвитку професійної культури керівника ПНЗ, моніторинг динаміки її розвитку.

Заслуговує на увагу представлена технологія впровадження моделі розвитку професійної культури керівників ПНЗ (с.128-130).

У третьому розділі **«Впровадження моделі розвитку професійної культури керівника позашкільного навчального закладу в системі післядипломної педагогічної освіти»** розкрито особливості організації та проведення експериментальної перевірки ефективності моделі розвитку професійної культури керівника закладу позашкільної освіти і технології її впровадження в умовах післядипломної педагогічної освіти, розроблено методичні рекомендації щодо розвитку професійної культури керівника ПНЗ впродовж андрагогічного циклу.

Варто зазначити, що апробовані персоніфікована програма і авторський спецкурс **«Розвиток професійної культури керівника позашкільного навчального закладу засобами формальної, неформальної та інформальної освіти»** забезпечили цілеспрямованість даного процесу в умовах післядипломної педагогічної освіти та, як наслідок, позитивну динаміку розвитку професійної культури керівників закладів позашкільної освіти, які брали участь в експерименті.

Не підлягає сумніву достовірність положень дисертації, які стосуються опису отриманих результатів педагогічного експерименту, оскільки вони конкретизовані даними щодо учасників експерименту, матеріалами щодо його змісту, наявністю даних, отриманих статистично.

У ході експерименту з'ясовано динаміку позитивних змін у рівнях сформованості професійної культури керівників ПНЗ, що підтверджено

порівнянням отриманих показників із результатами констатувального експерименту (табл. 3.6., с. 172).

Результати формувального експерименту підтвердили дієвість моделі та ефективність технології впровадження моделі розвитку професійної культури керівників ПНЗ.

На нашу думку, вдало розроблені за результатами експериментальної апробації моделі методичні рекомендації, які сприяють оптимізації освітньої діяльності з розвитку професійної культури керівників позашкільних навчальних закладів у системі їх безперервної освіти.

Дискусійні положення та зауваження. Відзначаючи високий рівень та глибину проведеного І. А. Наумчук наукового дослідження, вважаємо за доцільне висловити деякі дискусійні положення і зауваження:

1. На наш погляд, до наукових підходів концептуальної моделі розвитку професійної культури, які аналізує дослідниця на стор. 90, варто додати такі, що актуальні в сучасних умовах: ситуаційний (що орієнтується на принцип конкретних обставин і передбачає наявність у керівників ситуаційного мислення) та інноваційний (орієнтований на оновлення, застосування сучасних моделей, форм, методів і засобів навчання), а до принципів розробки та функціонування моделі (стор. 99) – регіональності, гуманізації та демократизації.

2. Вважаємо, що робота виграла б за умови ширшого аналізу поняття «самоменеджмент» та його ролі у розвитку професійної культури керівника ПНЗ (про нього згадано на стор. 108).

3. Бажано детальніше розкрити механізми стимулювання подальшої освіти керівників ПНЗ, що на стор. 145 та додати, як мотивувати керівників до розвитку професійної культури у міжкурсовий період підвищення кваліфікації.

4. На стор. 161 вказано, що у ході реалізації персоніфікованої програми та по її закінченню проведені виміри рівнів сформованості професійної культури. Варто уточнити, чи передбачено складання

керівниками ПНЗ індивідуальних освітніх маршрутів чи персоніфікованих програм розвитку по завершенні циклу навчання.

Загальний висновок. Висловлені побажання є дискусійними і не знижують наукового значення кінцевих результатів дослідження І.А.Наумчук та не впливають на його високу оцінку. Результати дослідження містять наукову новизну, теоретичну і практичну значущість, є важливими і перспективним для педагогічної науки. Дисертаційне дослідження І.А.Наумчук з теми «Розвиток професійної культури керівника позашкільного навчального закладу в системі післядипломної педагогічної освіти» є завершеним, цілісним науковим дослідженням, яке за своїм змістом, рівнем новизни, теоретичного і практичного значення отриманих результатів відповідає вимогам МОН України (згідно з «Порядком присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. №567, зі змінами, внесеними Постановою Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 р. №1159), а її автор Інна Анатоліївна Наумчук заслуговує на присудження наукового ступеню кандидата педагогічних наук (доктора філософії) зі спеціальності 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти (011 – освітні, педагогічні науки).

Офіційний опонент

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувачка кафедри менеджменту освіти
Полтавського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
ім. М. В. Остроградського

С.В. Королук

Підпис підтверджую:

методист відділу роботи з персоналом

Л.М. Небрат

